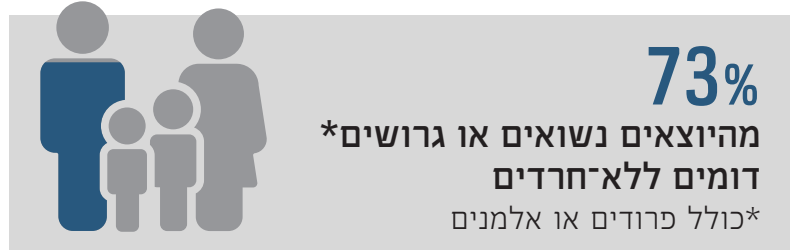
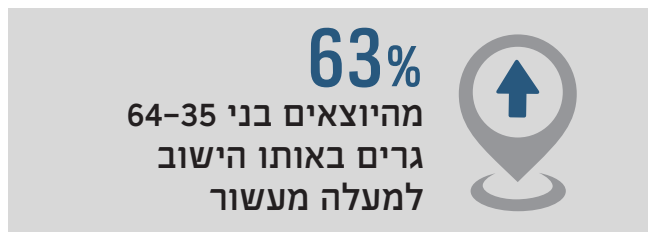
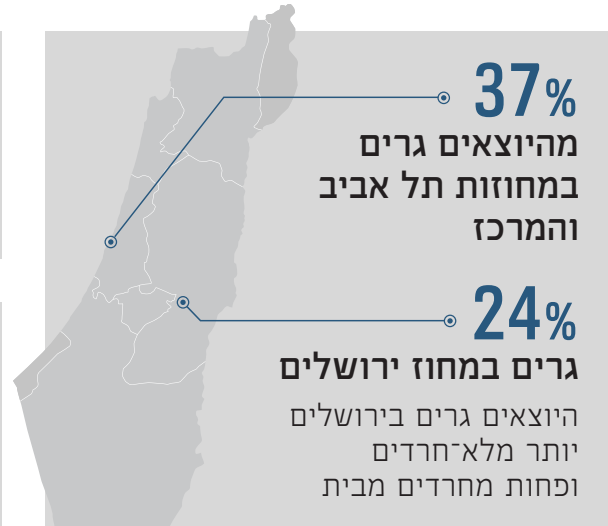
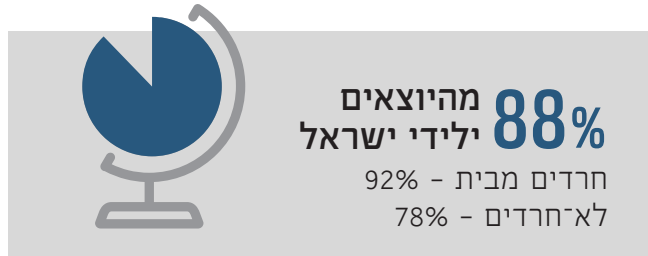

פרק ב: מאפיינים

יוצאי החברה החרדית הם אוכלוסייה הטרוגנית במאפייני הרקע: הם מגיעים מקבוצות שונות בחברה החרדית, והם עזבו אותה מסיבות שונות ובשלים שונים בחיים. ככל שניתן להתייחס אליהם כאל קבוצה אחת, המאפיין המשותף לכולם הוא הגירה מהחברה החרדית לחברה הכללית. כמהגרים פנימיים הם נמצאים בהיבטים רבים בתוך שבין שתי החברות (החרדית והלא חרדית).

קבוצות ומקורות נתונים

קבוצות

קבוצות הניתוח מסווגות על בסיס השתייכות כיום (חרדים כיום או לא) מול השתייכות בעבר (האם הם מרקע חרדי או לא).

קבוצות משנה

יוצאים (חרדים לשעבר): בעלי רקע חרדי שאינם חרדים כיום - קיצור ליוצאי החברה החרדית.
חרדים מבית: בעלי רקע חרדי שהם חרדים כיום - קיצור לחרדים מבית חרדי.
מצטרפים ("מתחרדים"): בעלי רקע לא חרדי שהם חרדים כיום - קיצור למצטרפים לחברה החרדית.
לא-חרדים: בעלי רקע לא חרדי שאינם חרדים כיום - קיצור ליהודים לא חרדים.

מקורות נתונים ושיטות זיהוי (*)

הסקר החברתי של הלמ"ס - לשנים 2007-2012 וכן 2017-2023, יהודים (נשים וגברים) בני 20-64. זיהוי רקע חרדי: גדל/ה (בגיל 15) במשפחה חרדית לפי הגדרה עצמית (משתנה זה אינו זמין בנתונים לפני שנת 2007 ובשנים 2013-2016); זיהוי חרדי/ת כיום: לפי הגדרה עצמית.

סקר כוח אדם (סכ"א) של הלמ"ס - לשנים 2020-2023, גברים יהודים ילידי ישראל בני 25-64. זיהוי רקע חרדי: בוגר ישיבות חרדיות לפי דיווח עצמי (שיטת דש"ת); זיהוי חרדי כיום: לפי הגדרה עצמית (רמת משק הבית).

(*) עוד על מקורות הנתונים ראו בנספח המקוון.

ב-1 מבוא

יוצאי החברה החרדית הם אוכלוסייה הטרוגנית במאפייני הרקע שלה: הם מגיעים מקבוצות שונות בחברה זו, והם עזבו אותה מסיבות שונות ובשלבם שונים בחיים. אם ניתן להתייחס אליהם כאל קבוצה אחת, המאפיין המשותף לכולם הוא הגירה מהחברה החרדית לחברה הכללית. היוצאים, כמהגרים פנימיים, נמצאים בתווך שבין שתי החברות (החרדית והלא חרדית) ברבים ממאפייניהם.

פרק זה משקף את המגוון באמצעות סקירת מאפייני הבסיס של היוצאות והיוצאים בהשוואה לחרדים מבית חרדי (חרדים מבית) וליהודים לא חרדים (לא־חרדים). הפרק סוקר את מאפייניהם של היוצאים: אזורי מגוריהם, ארץ המוצא ומצבם המשפחתי, וכן מציג את שיעור המשרתים בשירות צבאי ושירות אזרחי בחלוקה לפי מגדר. לבסוף מובאים נתוני רמות ההשכלה, גם הם בחלוקה לפי מגדר, ובכל האמור בגברים נעשו ניתוחי משנה נוספים.

רוב הניתוחים בפרק מתבססים על נתוני הסקר החברתי, גברים ונשים, למעט נתוני השכלה לגברים שעבורם נעשה שימוש גם בנתונים מסקר כוח אדם (סכ"א) לפי שיטת דש"ת (2024). בסקר זה המדגם גדול יותר, ולכן מאפשר ניתוחים מעמיקים יותר, אך בכל האמור ביוצאים ניתן לזהות באמצעותו (בשיטת דש"ת) גברים בלבד. בכל הנושאים מוצגים נתוני היוצאים בהשוואה לשלוש קבוצות המשנה האחרות – חרדים מבית (חרדים מבית חרדי), מצטרפים (מצטרפים לחברה החרדית), ולא־חרדים (יהודים לא חרדים), ובחלקם גם בחלוקה לקבוצות גיל ובחלוקה למגדר.

סעיף ב-2 מציג היבטים שקשורים באזורי המגורים של היוצאים, נתונים על הגירה בין אזורים ונתונים על ארץ המוצא; סעיף ב-3 עוסק במצב המשפחתי של היוצאים, וסעיף ב-4 מציג את שיעורי המשרתים בשירות אזרחי או צבאי. בתיבה המובאת בפרק זה מוצגות מגמות בשיעור המשרתים בצבא ובמילואים, וכן שיעור המשרתים במסלולים ייעודיים לחרדים, כולל ניתוח של שיעור היוצאים מתוך כלל בעלי רקע חרדי המשרתים. סעיף ב-5 מציג מדדי השכלה גבוהה במגוון היבטים והשוואות בחלוקה לפי מגדר.

ב-2 אזורי מגורים

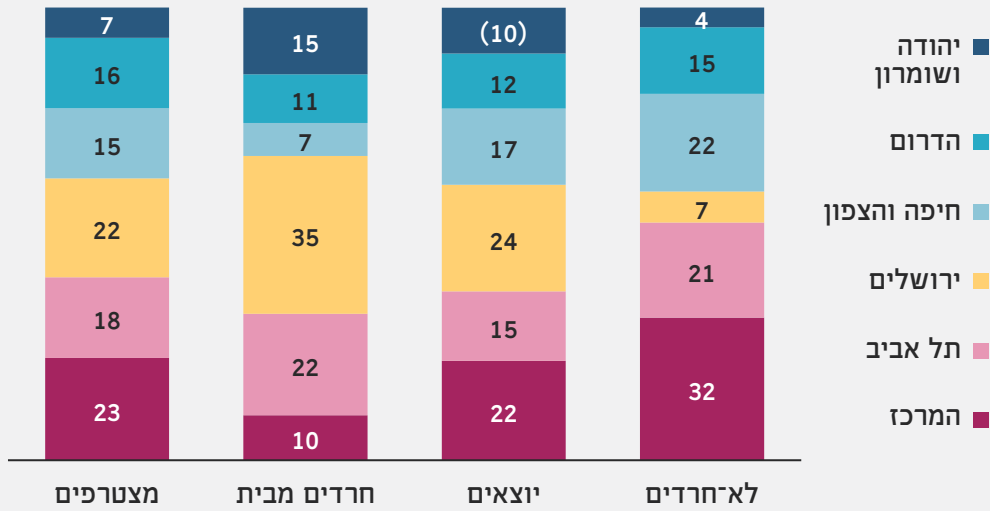
חרדים רבים מתגוררים באזורים מופרדים ובעלי צביון חרדי – בשכונות נפרדות בערים בעלות ריכוז חרדים גבוה או בערים שבהן רוב התושבים חרדים, וריכוז גבוה שלהם מתגורר בירושלים. בכך הם נבדלים באזורי המגורים מיהודים לא־חרדים, שרובם מתגוררים במחוזות תל אביב והמרכז. היוצאים הם קבוצת אוכלוסייה שהיגרה מהחברה החרדית לחברה הכללית, וככאלה ניתן למצוא ריכוזים שלהם בשני האזורים הגאוגרפיים הללו: כמו החרדים מבית – שיעור גבוה מהם חי בירושלים; ובדומה ללא־חרדים, שיעור גבוה נמצא ביישובי המרכז.

ב-2.1 מחוזות מגורים

ריכוז גבוה של היוצאים חי במחוז ירושלים.
 בדומה ללא־חרדים ולחרדים מבית, כשני שלישים מהיוצאים מתגוררים בשלושה מחוזות מנהליים בארץ (מחוז ירושלים – הכולל את הערים ירושלים ובית שמש ויישובים סמוך לירושלים; מחוז תל אביב – הכולל את ערי המרכז מהרצליה ועד חולון, כולל בני ברק; ומחוז המרכז – הכולל ערים כמו פתח תקווה, רחובות, לוד, אלעד, מודיעין וכפר סבא).¹ ההבדל בין הקבוצות ניכר בשיעור המתגוררים במחוז ירושלים, כאשר כשליש מהחרדים מבית (35%) וכרבע מהיוצאים (24%) חיים שם, לעומת מיעוט קטן (7%) מהלא־חרדים (תרשים ב-1). לעומת זה, כרבע מהיוצאים (22%) וכשליש מהלא־חרדים (32%) מתגוררים ביישובי המרכז לעומת רק כעשירית מהחרדים מבית. מחוז תל אביב, שהעיר בני ברק משתייכת אליו, מאכלס כחמישית מהחרדים מבית (22%) ומהלא־חרדים (21%), לעומת 15% מהיוצאים.

1. השוואה בין נתוני סכ"א לנתוני הסקר החברתי מעלה תמונה דומה (ראו תרשים ב-1 ו-2 בנספח).

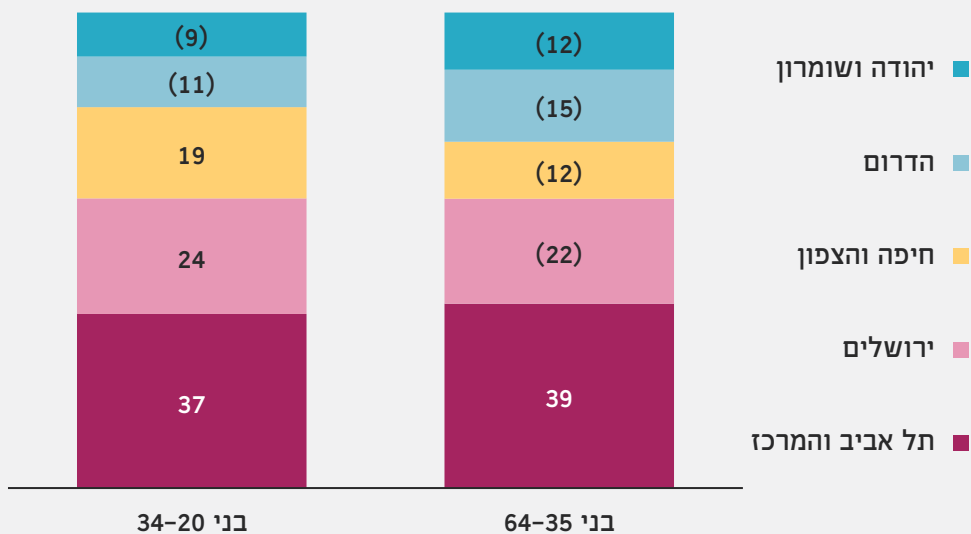
תרשים ב-1: התפלגות מחוזות המגורים - בחלוקה לקבוצות משנה (%)

בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3 (להרחבה ראו בנספח המקוון).
 מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, יהודים (נשים וגברים) בני 20-64.
 לנתונים בנוגע לקבוצות נוספות ובחלוקה לפי מגדר ראו לוח ב-1.
 הנתונים אינם מסתכמים ל-100% בשל עיגול המספרים.

מכיוון שהיוצאות והיוצאים נולדו בריכוזים חרדיים, נשאלת השאלה האם מתקיימת הגירה גבוהה שלהם בין אזורים. יש מקום לצפות שבגיל צעיר שיעור גבוה מהם יחיו בירושלים, ועם הגיל מספרם של היוצאים בירושלים ילך ויפחת. ואולם מהנתונים לא עלו הבדלים במחוזות המגורים בין יוצאים צעירים (בני 20-34) ליוצאים מבוגרים יותר (בני 35-64) (תרשים ב-2): בשתי קבוצות הגיל קצת יותר משליש מתגוררים במחוזות תל אביב והמרכז (37%-39%) וקרוב לרבע במחוז ירושלים (22%-24%).

תרשים ב-2: התפלגות מחוזות מגורי היוצאים - בחלוקה לקבוצות גיל (%)

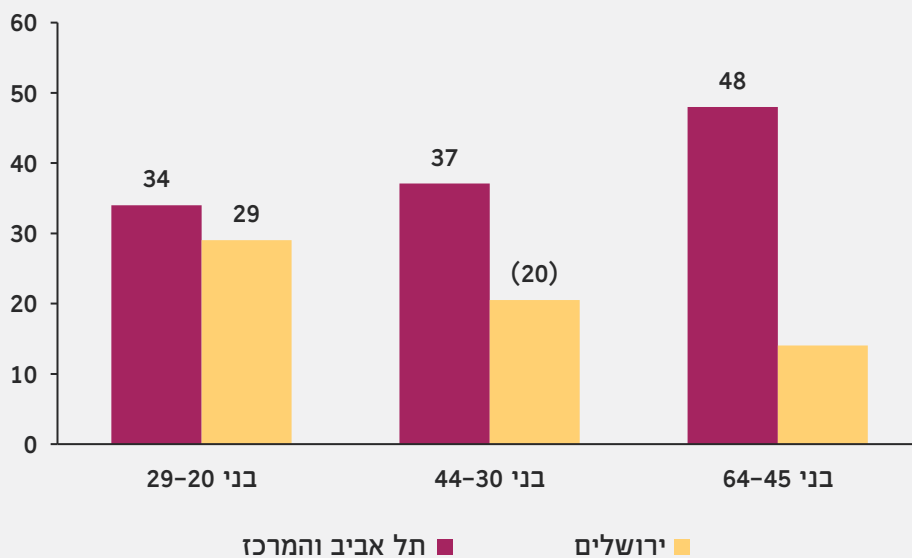

בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3 (להרחבה ראו בנספח המקוון).
 מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, יוצאים (נשים וגברים) בני 20-64.

**שיעור היוצאים במחוזות
תל אביב והמרכז עולה עם
הגיל.**

ואולם למרות הדמיון היחסי של מחוזות המגורים בשתי קבוצות גיל אלו, ניתוח לפי קבוצות גיל מפורטות יותר מאתת על תופעה של מעבר ממחוז ירושלים למחוזות תל אביב והמרכז. מכיוון שניתוח זה מתבסס על מיעוט יחסי של תצפיות, נדרש מחקר עומק נוסף.

תרשים ב-3: שיעור היוצאים (נשים וגברים) המתגוררים במחוז ירושלים ובמחוזות תל אביב והמרכז - לפי קבוצות גיל

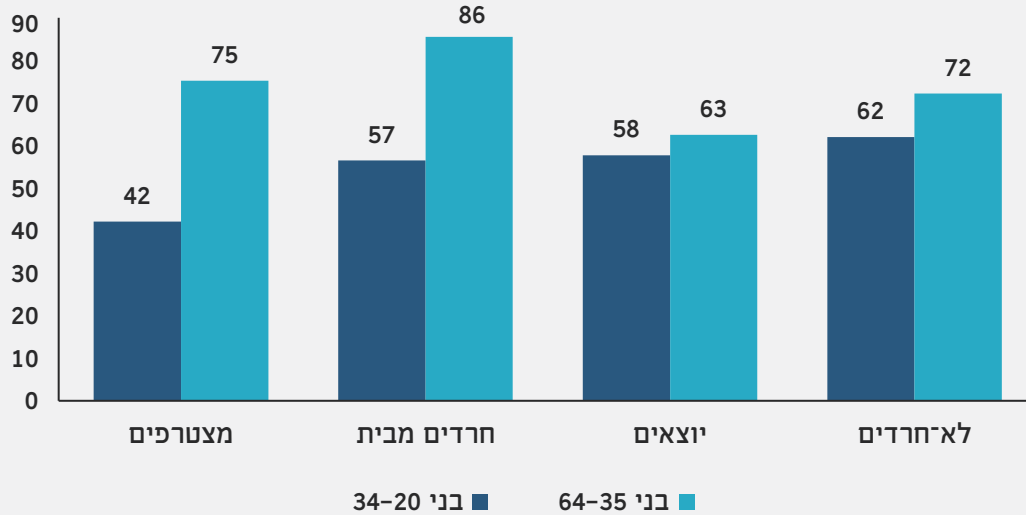
בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3. היעדר ערך - טעות הדגימה גדולה מ-0.3 (להרחבה ראו בנספח המקוון).
מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, יוצאים (נשים וגברים) בני 20-64.

ב-2.2 ותק ביישוב ובדירת המגורים

**היוצאים אינם מרבים
להתנייד בין יישובים, בדומה
ללא־חרדים.**

הדמיון באזורי המגורים של היוצאים הצעירים לאלו של כלל היוצאים נמצא גם בממצאים הנוגעים לניידות בין יישובים: בדומה לקבוצות המשנה האחרות, היוצאים אינם מרבים להתנייד בין יישובים וכ-60% מהם מתגוררים ביישוב מגוריהם יותר מעשור (תרשים ב-4).

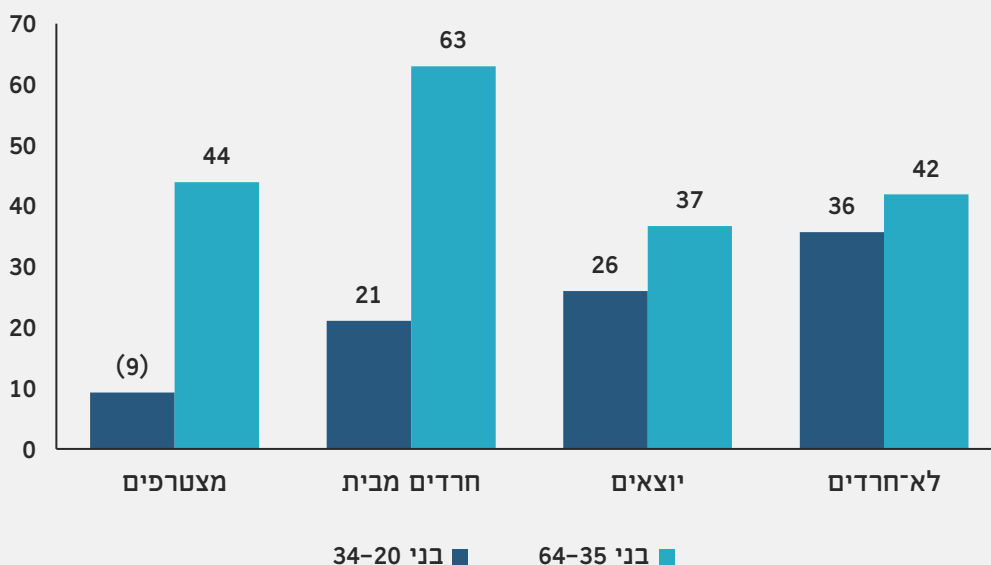
תרשים ב-4: שיעור המתגוררים (נשים וגברים) יותר מעשור באותו יישוב - בחלוקה לקבוצות גיל

מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, יהודים (נשים וגברים) בני 20-64.

ניתוח נוסף העלה כי יותר מרבע מהיוצאים בני 20-34 (26%) מתגוררים בדירתם יותר מעשור (תרשים ב-5), פחות משיעורם בקרב בני 35-54 (37%) ומשיעור הלא־חרדים בגילים אלו (36%). ככל הנראה, שיעור זה נובע מכך שהיוצאים אינם יכולים להמשיך להתגורר בבית הוריהם לאחר היציאה, כיוון שמגורים בבית ההורים ידרשו מהם לשמור על אורח חיים חרדי.

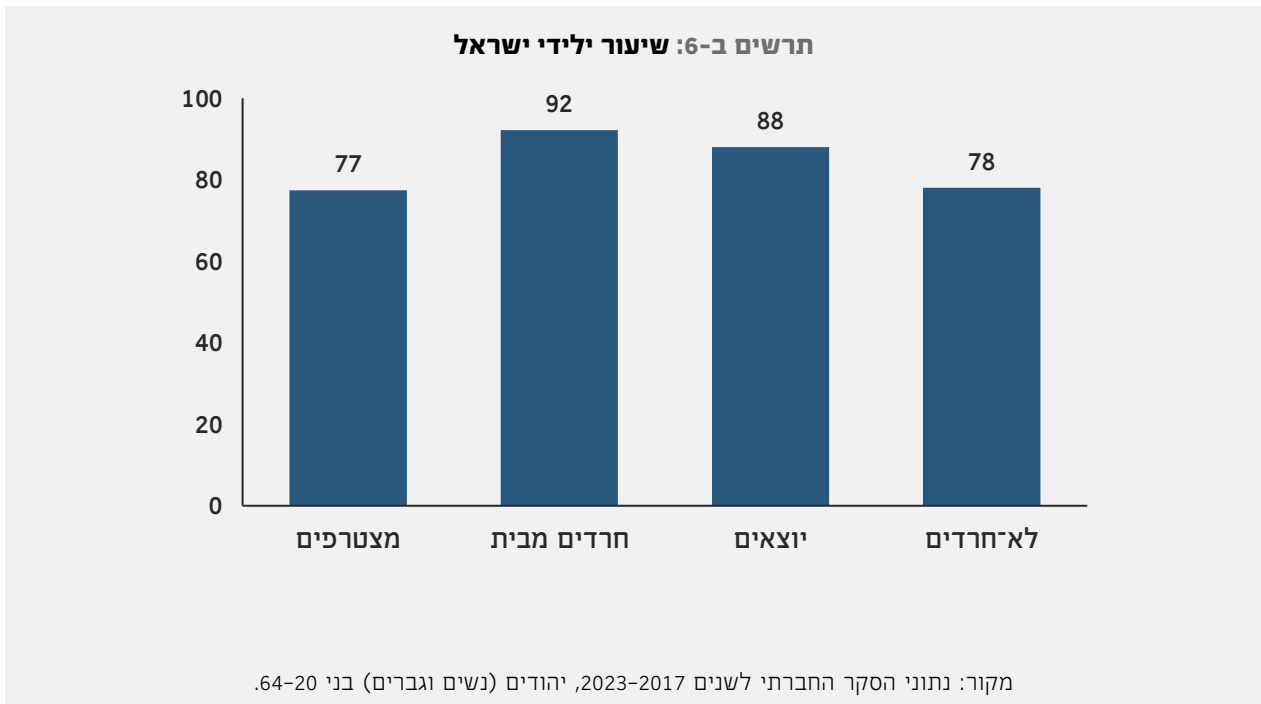
תרשים ב-5: שיעור המתגוררים יותר מעשור באותה דירה - בחלוקה לקבוצות גיל

בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3 (להרחבה ראו בנספח המקוון). מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, יהודים (נשים וגברים) בני 20-64.

ב-2.3 ארץ מוצא

היוצאים דומים לחרדים מבית בכך שכ-90% מהם נולדו בישראל, גבוה מהשיעור בקרב הלא-חרדים והמצטרפים (77%-78%). השערות הועלו ששיעורי עזיבת החברה החרדית גבוהים משמעותית בקרב ילידי חו"ל (הורוביץ, 2018), אך הערכה זו אינה מקבלת תוקף מנתונים אלו.

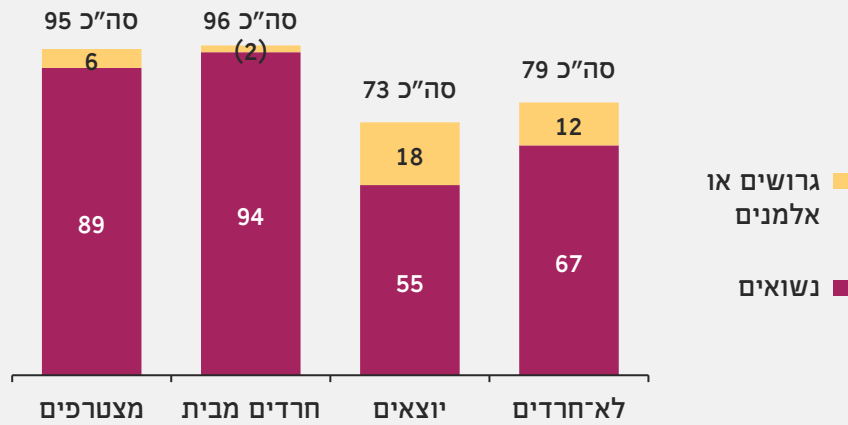
ב-3 מצב משפחתי

המאפיינים המשפחתיים של יוצאי החברה החרדית דומים בדרך כלל לאלו של לא-חרדים.

יוצאות ויוצאי החברה החרדית מהגרים מחברה שבה מקובל להינשא ולהביא ילדים לעולם בגיל צעיר, ומצטרפים לחברה שבה גיל הנישואין עולה עם השנים ומספר הילדים יורד. מהנתונים עולה כי היוצאים לרוב עוזבים את החברה החרדית בגיל צעיר, ומאמצים את הנורמות של החברה הלא-חרדית בנוגע לנישואין והקמת משפחה (תרשים ב-7).

כרבע מהיוצאים רווקים, קרוב למצבם של הלא-חרדים - שיעור הגבוה במידה ניכרת משיעורם של הרווקים בקרב החרדים. למרות הדמיון בשיעור הרווקים, ייתכן שיש הבדלים בין הקבוצות במאפייני הלא-רווקים כיום: 55% מהיוצאים נשואים, מעט פחות משיעור הנשואים בקרב הלא-חרדים (67%), ובשונה מהשיעורים הגבוהים בקרב החרדים (94% בקרב החרדים מבית ו-89% בקרב המצטרפים).

תרשים ב-7: שיעור הלא־רווקים (נשואים בהווה ובעבר) - בקרב בני 25-64

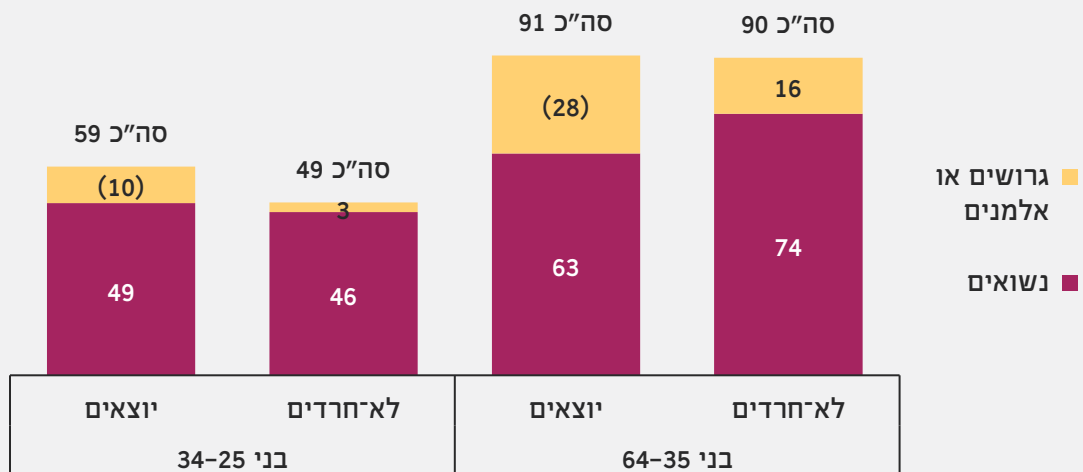
בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3 (להרחבה ראו בנספח המקוון).
 מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, יהודים (נשים וגברים) בני 25-64.
 לנתונים לקבוצות נוספות ובחלוקה לפי קבוצות גיל ראו לוח ב-2.
 גרושים או אלמנים: כולל פרודים.

שיעורים אלו מושפעים מהעובדה שהיוצאים בממוצע צעירים יותר (ראו פרק א). בניתוח לפי קבוצות גיל עולה כי שיעור הלא־רווקים (נשואים, גרושים, פרודים או אלמנים) בקרב היוצאים בקבוצת הגיל הצעירה (25-34) גבוה משל לא־חרדים (59% מול 49%) ובקבוצת הגיל המבוגרת (35-64) הוא דומה (91% מול 90%) (תרשים ב-8א). ואולם למרות הדמיון היחסי, שיעור הגרושים בקרב היוצאים גבוה בשתי קבוצות הגיל, אולי בשל יציאה לאחר נישואין וגירושין.

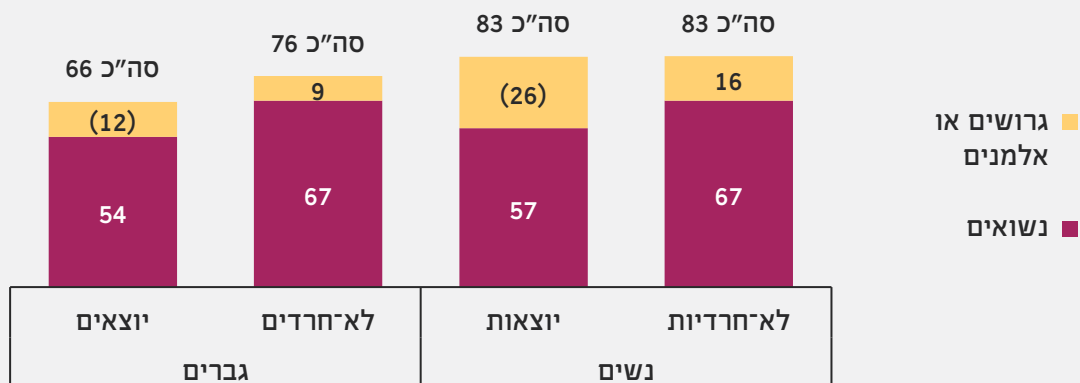

תרשים ב-8: שיעור הלא־רווקים (נשואים בהווה ובעבר) - לפי גיל ומגדר

א. לפי גיל

ב. לפי מגדר

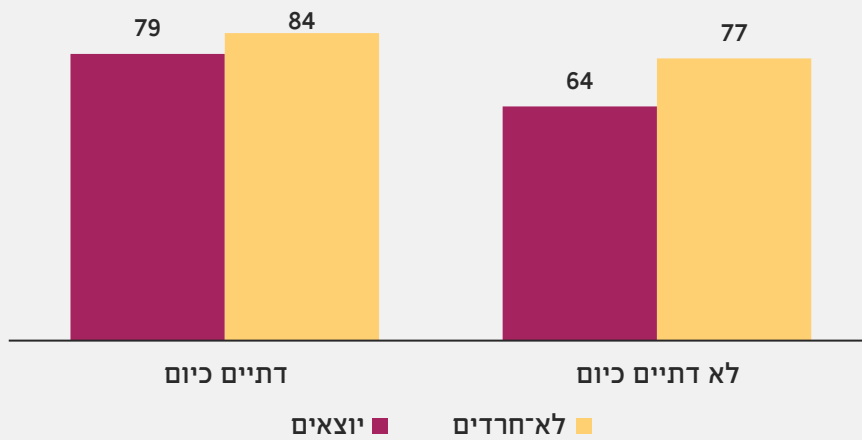

בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3 (להרחבה ראו בנספח המקוון).
מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, יהודים (נשים וגברים) בני 25-64.
גרופים או אלמנים: כולל פרודים.

כפי שמוצג בתרשים ב-8, בקרב הגברים היוצאים שיעור הלא־רווקים (נשואים או גרופים) נמוך בהשוואה ללא־חרדים, ואילו בקרב הנשים היוצאות השיעור דומה לשיעור בקרב הלא־חרדיות. עם זאת, למרות דמיון זה, שיעור היוצאות הגרושות גבוה בהשוואה לשיעורן בקרב הלא־חרדיות. כאמור, יש לציין שמכיוון שהיוצאים צעירים יותר, בשקלול הגיל הבדל זה משקף פער שבמציאות הוא אף גבוה יותר. הסברים אפשריים לתופעה זו נידונים בפרק ה'. מכל מקום, עקב מיעוט התצפיות דרוש מחקר נוסף.

הדמיון בין היוצאים ללא־חרדים בכל האמור במצב המשפחתי ניכר גם כשמפלחים את הנתונים על היוצאים לפי מידת דתיותם כיום (תרשים ב-9): שיעור הלא־רווקים בקרב היוצאים הדתיים כיום (79%) דומה יחסית לשיעורם בקרב הלא־חרדים הדתיים כיום (84%), ונמוך משיעורם בקרב החרדים מבית (96%) (תרשים ב-7 לעיל).

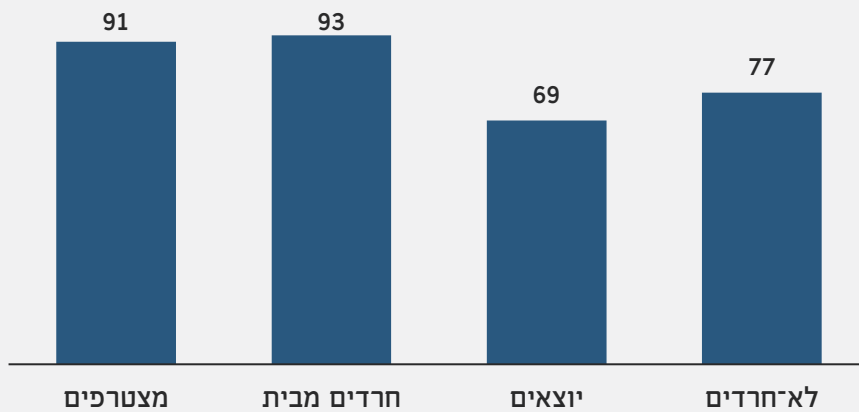
תרשים ב-9: שיעור הלא־רווקים (נשואים בהווה ובעבר) בקרב יוצאים ולא־חרדים - לפי דתיות כיום

מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, יהודים (נשים וגברים) בני 25-64. גרושים או אלמנים: כולל פרודים.

בהשוואה בין קבוצות המשנה, ניכר דמיון בשיעור ההורים לילדים בקרב היוצאים והלא־חרדים (תרשים ב-10).

תרשים ב-10: שיעור ההורים לילדים (נשים וגברים)

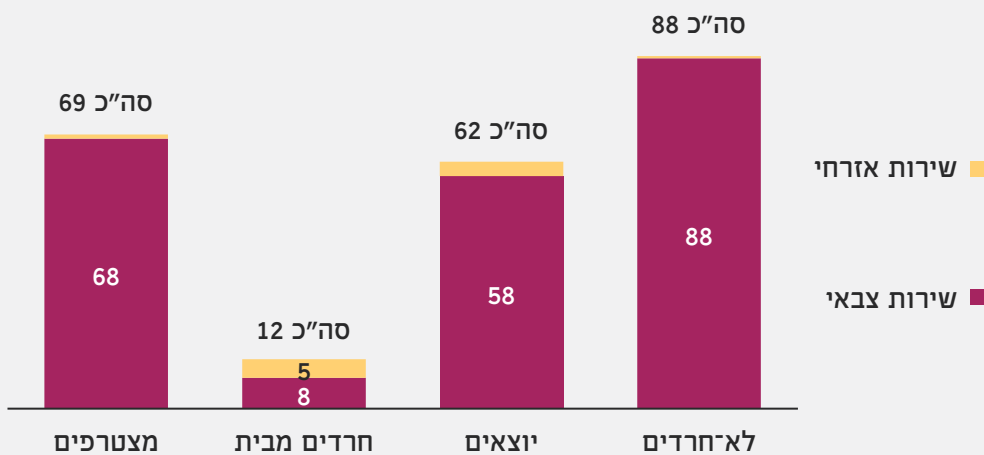
מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, יהודים (נשים וגברים) בני 25-64. לנתונים בחלוקה לפי מגדר ולקבוצות נוספות, ראו לוח ב-2.

ב-4 שירות בצה"ל

58% מהיוצאים הגברים שירתו בצה"ל – לעומת 8% מהגברים החרדים.

בחברה החרדית, שממנה היוצאות והיוצאים מגיעים, יש התנגדות ניכרת לשירות צבאי לגברים ולנשים. בחברה הלא-חרדית לעומת זה, השירות הצבאי נתפס לא רק ככורח הנסיבות וכשלב חשוב במהלך החיים של צעירים ישראלים, אלא פעמים רבות גם ככרטיס הכניסה לחברה הישראלית של קבוצות בפריפריה החברתית. הרצון להשתלב ניכר בשיעורי הגיוס של הגברים היוצאים (תרשים ב-11): 58% שירתו בצה"ל, שיעור הנמוך מהשיעור בחברה הלא-חרדית (88%), אך גבוה במידה ניכרת משיעור המשרתים בקרב החרדים מבית (8%). כצפוי, שיעור המשרתים מקרב המצטרפים גבוה גם כן – 68%.

תרשים ב-11: שיעור הגברים המשרתים בצה"ל או בשירות אזרחי

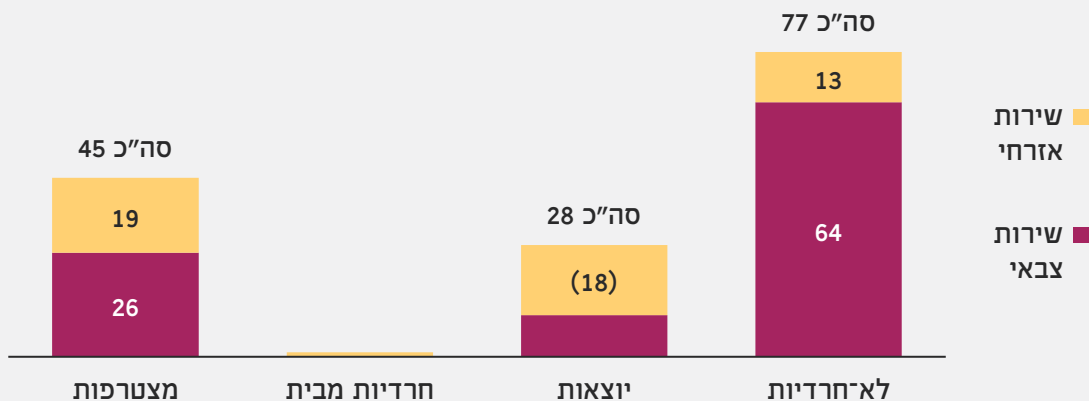

היעדר ערך – טעות הדגימה גדולה מ-0.3 (להרחבה ראו בנספח המקוון). מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, גברים יהודים בני 20-64. לנתונים לקבוצות נוספות ראו לוח ב-3.

בקרב הנשים (תרשים ב-12) שיעור היוצאות ששירתו בצה"ל נמוך יחסית, ובצירוף שיעור הנשים ששירתו שירות אזרחי, עמד שיעור המשרתות בשירות צבאי ולאומי יחד על 28% מהיוצאות (נתונים אלו מוצגים בהסתייגות בשל טעות דגימה גבוהה יחסית). שיעור הגיוס הנמוך משקף בראש ובראשונה את הפטור מטעמי דת שמקבלות היוצאות עוד בבית הספר החרדי שלמדו בו, ואת העובדה כי שירות צבאי לנשים אינו מקובל כלל בחברה החרדית.

62% מהיוצאים ו-28% מהיוצאות שירתו בצה"ל או בשירות לאומי-אזרחי.

תרשים ב-12: שיעור הנשים המשרתות בצה"ל או בשירות אזרחי

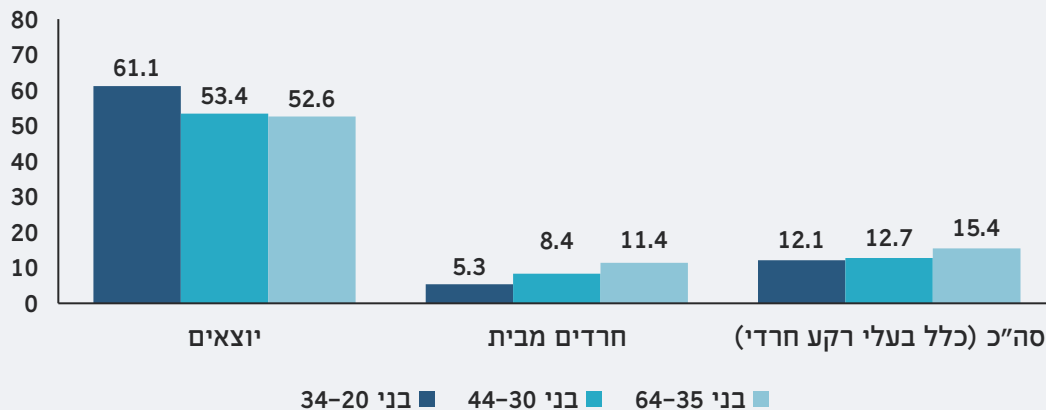

בסוגריים – ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3. היעדר ערך – טעות הדגימה גדולה מ-0.3 (להרחבה ראו בנספח המקוון). מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, יהודיות בנות 20-64. לנתונים לקבוצות נוספות ראו לוח ב-3.

תיבה ב-1: מסלול השירות הצבאי בקרב גברים מרקע חרדי

לפי נתוני הסקר החברתי של הלמ"ס, שיעור הגברים מרקע חרדי המתגייסים לצה"ל בכל שנה נמוך, ועומד על כ-12% בגילים הצעירים. שיעור המתגייסים שונה בין שתי הקבוצות המרכיבות את הגברים מרקע חרדי כאשר השיעור בקרב חרדים מבית הוא פחות מ-10%, ואילו בקרב היוצאים הוא עומד על כ-60% (תרשים ת-ב-1).

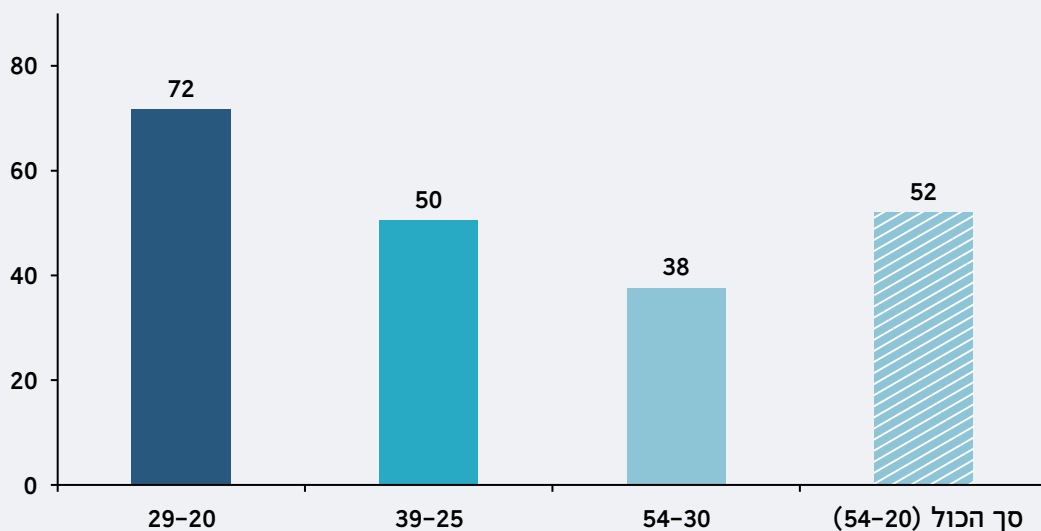
תרשים ת-ב-1: שיעור המשרתים בצה"ל בקרב גברים מרקע חרדי - לפי קבוצות ולפי גיל

מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, גברים מרקע חרדי (יוצאים וחרדים מבית) בני 20-64. זיהוי רקע חרדי וחרדי כיום לפי הגדרה עצמית ושירות צבאי לפי דיווח עצמי.

ניתוח שביצעו דויטש ושנפלד (2023) על נתוני הסקר החברתי מצא שבגילים הצעירים (20-29) היוצאים מהווים כ-60% מתוך כלל המשרתים מרקע חרדי (יוצאים וחרדים מבית) המתגייסים לצה"ל (תרשים ת-ב-2).²

תרשים ת-ב-2: שיעור היוצאים מתוך כלל המשרתים מרקע חרדי, לפי קבוצות גיל

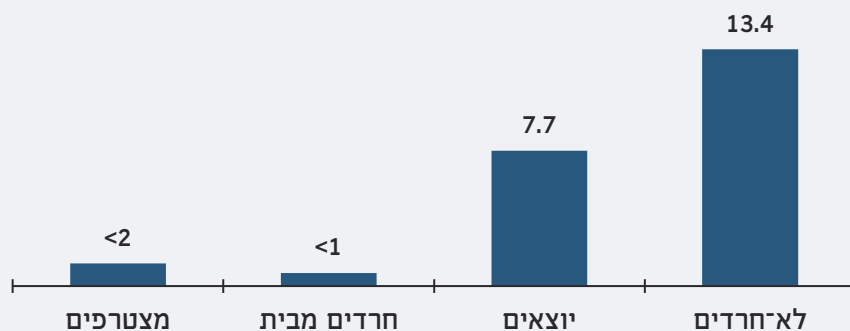
מקור: עיבוד דויטש ושנפלד (2023) לנתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2021, גברים מרקע חרדי בני 20-54. (יוצאים וחרדים מבית). זיהוי רקע חרדי וחרדי כיום לפי הגדרה עצמית ושירות צבאי לפי דיווח עצמי.

2. הטוח מתקבל כאשר לוקחים בחשבון גיוס עתידי בגיל מבוגר יותר בקרב חרדים מבית.

שיעור המשרתים במילואים

תמונה דומה מתקבלת כשבוחנים את שיעור היוצאים מתוך כלל בעלי רקע חרדי במילואים. באמצעות חישוב אומדן גס לשיעור המשרתים במילואים (ממוצע שבועי) בקרב בני 25-44³, עולה כי ברבעון הרביעי של 2023, בשל מלחמת חרבות ברזל, עמד שיעור המשרתים במילואים על כ־13.4% בקרב הלא־חרדים ועל 7.7% בקרב היוצאים, לעומת כ־1% בקרב המצטרפים והחרדים מבית.

תרשים ת-ב-3: שיעור המשרתים במילואים, אוקטובר-דצמבר 2023 - גברים בני 25-44

מקור: נתוני סכ"א לשנת 2023, גברים יהודים ילידי ישראל בני 25-44. זיהוי רקע חרדי לפי דיווח עצמי על לימודים בישיבה חרדית וחרדי כיום בהגדרה עצמית. שירות מילואים: מי שנימק "מילואים" כסיבה להיעדרות מעבודה, לעבודה בהיקף נמוך מהרגיל או אי־חיפוש עבודה.

שיעור המשרתים במסלולים ייעודיים לחרדים ובמסלולים כלל צה"ליים (לא ייעודיים)

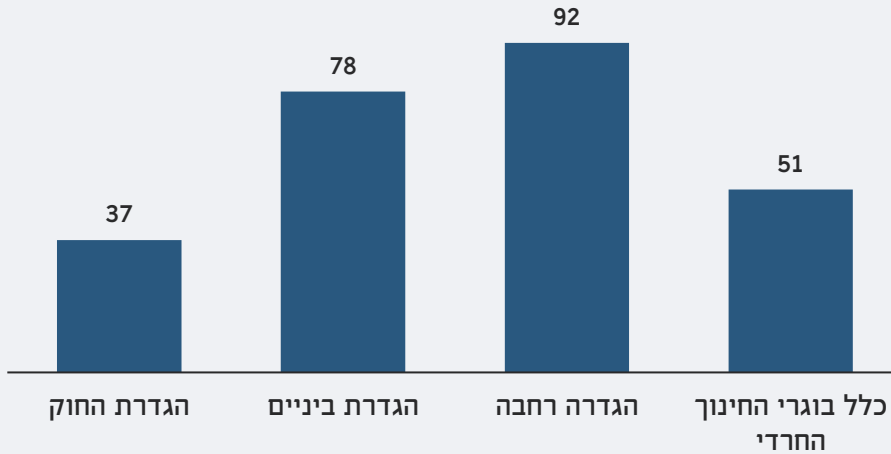
לפי כמה דיווחים שמסר צה"ל במשך השנים, כמחצית מבעלי רקע חרדי משרתים במסלולים ייעודיים לחרדים, הדורשים מהמשרתים בהם לשמור על אורח חיים חרדי (אלמסי, 2018; קפלן ודויטש, 2024). מסלולים אלו כוללים שירות קרבי, למשל בגדוד נצח יהודה ופלוגת ח"ץ בחטיבת הצנחנים, וכן מסלולים טכנולוגיים כגון תוכנית "בינה בירוק" בחיל המודיעין ו"שח"ר כחול" בחיל האוויר, המיועדות לגברים חרדים בני 21-26. (דויטש ושנפלד, 2023).

עם זאת, דיווחים אלו כללו לרוב גם בעלי רקע חרדי שלמדו במוסדות שאינם מוכרים כחרדיים לפי הגדרת החוק, שכן צה"ל בדיווחיו מפריד בין בוגרי החינוך החרדי המוכרים לפי החוק לבוגרי החינוך החרדי לפי הגדרות רחבות יותר.⁴ מניתוח נתוני שאילתה שהוגשה לצה"ל בשנת 2024 (צה"ל, 2024) (תרשים ת-ב-5), עולה כי רוב בעלי רקע חרדי שמוכרים כבוגרי החינוך החרדי לפי הגדרת החוק, משרתים במסלולים ייעודיים לחרדים, ורק כשליש מהם (37%) משרתים במסלולים כלל צה"ליים (לא ייעודיים לחרדים), בהשוואה ל-78%-92% מהנספרים כבוגרי החינוך החרדי בהגדרות המרחיבות. השיעור הנמוך של המשתייכים להגדרות המרחיבות המשרתים במסלולים ייעודיים לחרדים מחזק את ההשערה כי הם בעלי זיקה חלשה לחברה החרדית.

3. כ"שירת במילואים" נחשב מי שנימק "מילואים" כסיבה להיעדרות מעבודה או לעבודה בהיקף שעות נמוך מהרגיל או כסיבה לאי־חיפוש עבודה. יש לציין שסטודנט שהיה במילואים ואינו עובד בשל הלימודים, ייתכן שלא ידווח כסיבה עיקרית לאי־עבודה את היותו במילואים כך שייתכן שמדובר במדד חסר.

4. הגדרת החוק: "בוגרי מוסדות החינוך החרדיים" מי שבגילים 14-18 למד שנתיים לפחות במוסד חינוך שמסווג מבחינה מנהלתית כ"מוסד תרבותי ייחודי" לחרדים או במוסדות חרדיים שנכללו בצו שר הביטחון; הגדרת ביניים - בוגרי מוסדות חרדיים שהומלצו על ידי צה"ל להיכלל בדיווחי שר הביטחון. ההגדרה הרחבה: בוגרי חינוך בפיקוח חרדי שאינם נכללים בשתי ההגדרות הקודמות (צה"ל, 2024).

תרשים ת-ב-4: שיעור הגברים מרקע חרדי שמשרתים במסלולים כלל צה"ליים - לפי סוג ההגדרה (2021-2020)

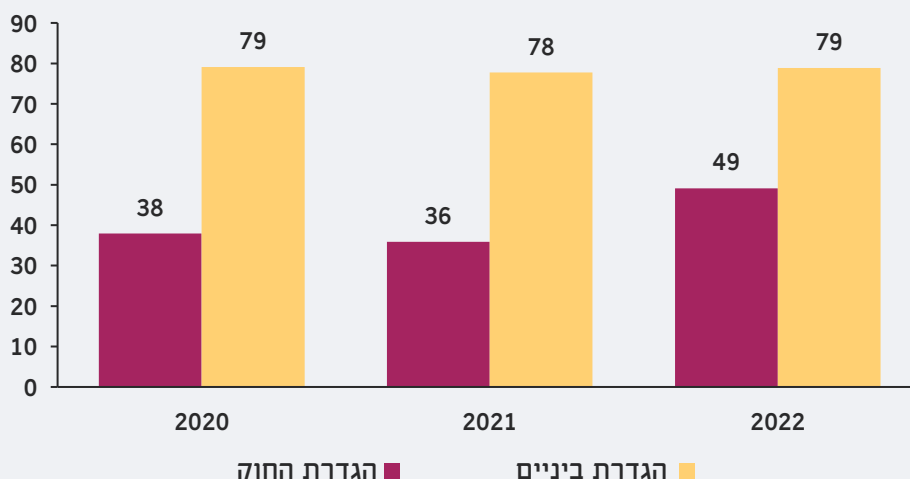

מקור: תשובת צה"ל לשאלות במסגרת בג"ץ חוק הגיוס (צה"ל, 2024).

הגדרת החוק: מי שלמד לפחות שנתיים במוסד חרדי המוגדר כ"מוסד תרבותי ייחודי" בהתאם לחוק או שמופיעים בצו שר הביטחון; הגדרת ביניים - בוגרי מוסדות חרדיים שהומלצו לשר הביטחון ואינם נכללים בקבוצה "הגדרת החוק"; הגדרה רחבה - בוגרי מוסדות בפקוח חרדי שאינם נכללים בשתי הקבוצות הקודמות.

בכל האמור במגמות לאורך זמן, נתוני צה"ל מהשנים האחרונות אינם עקביים, ולכן לא ניתן לדעת בוודאות האם יש עלייה בשיעור הגברים מרקע חרדי המשרתים במסלולים כלל צה"ליים שאינם ייעודיים לחרדים: בשנים 2021-2020 כ-37% שירתו במסלולים כלל צה"ליים, ואילו בשנת 2022 השיעור עלה בחדות ל-49%. עם זאת נתונים אלו חריגים לעומת השנים הקודמות.⁵

תרשים ת-ב-5: שיעור הגברים מרקע חרדי שמשרתים במסלולים כלל צה"ליים (לא ייעודיים)

מקור: תשובת צה"ל לשאלות במסגרת בג"ץ חוק הגיוס (צה"ל, 2024).

הגדרת החוק: מי שלמד לפחות שנתיים במוסד חרדי המוגדר כ"מוסד תרבותי ייחודי" בהתאם לחוק או שמופיעים בצו שר הביטחון; הגדרת ביניים - בוגרי מוסדות חרדיים שהומלצו לשר הביטחון ואינם נכללים בקבוצה "הגדרת החוק"; הגדרה רחבה - בוגרי מוסדות בפקוח חרדי שאינם נכללים בשתי הקבוצות הקודמות.

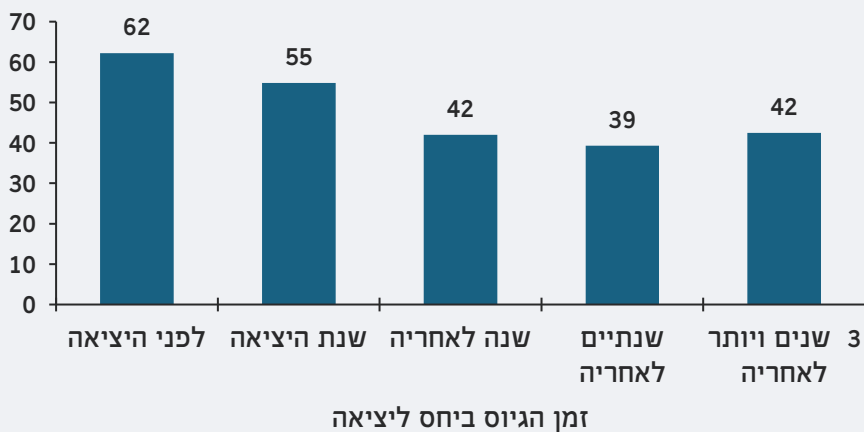
5. נתונים אלו מצטרפים לנתוני צה"ל שהתקבלו משאלת "יוצאים לשינוי" לצה"ל (קפלן ודויטש, 2024), לפיהם בין השנים 2019 ל-2021 עלה שיעור בעלי רקע חרדי (לפי ההגדרה הרחבה) המשרתים במסלולים כלל צה"ליים מ-48% ל-55%. עם זאת, לפי נתונים אלו גם ב-2021 הייתה עלייה, בשונה מנתוני צה"ל בתשובה לשאלתא (צה"ל, 2024). דיווחי צה"ל בשני מקורות אלו שונים במקצת, ולא ברורה סיבת השוני.

לפי נתונים אלה - אם 60%-70% מכלל בעלי רקע חרדי המתגייסים לצה"ל הם יוצאים, ו-40% מבעלי רקע חרדי שירתו במסלולים כלל צה"ליים (עד 2021), אזי גם אם כלל המשרתים במסלולים הכלל צה"ליים הם יוצאים, עדיין 20%-30% מבעלי רקע חרדי הם יוצאים שמשרתים במסלולים ייעודיים לחרדים.

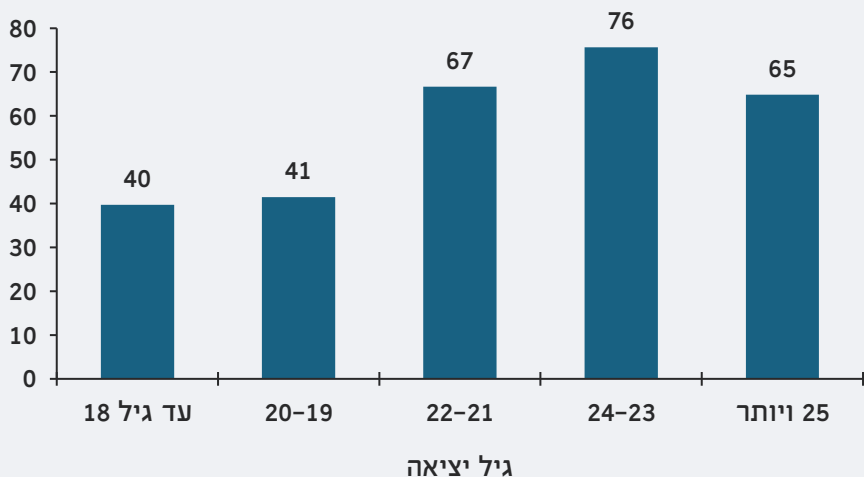
נתונים אלה עולים בקנה אחד עם ממצאי סקר של יוצאים לשינוי בקרב גברים יוצאים שנערך בשנת 2024 (להלן "סקר ההשתלבות", להרחבה ראו בנספח המקוון). כמחצית מהמשיבים לסקר (49%) דיווחו שהם שירתו במסלולים ייעודיים לחרדים (N=348), כשהשיעור היה גבוה יותר בקרב אלו שהתגייסו לפני היציאה (62%) ונמוך יותר בקרב אלו שהתגייסו לאחר (כ-40%) (תרשים ת-ב-א). מן הנתונים הללו עולה שגם בקרב יוצאים שהתגייסו לאחר עזיבת החברה החרדית, כ-40% מהם שירתו במסלולים ייעודיים לחרדים. ייתכן שחלק מן ההסבר הוא גיל הגיוס (תרשים ת-ב-ב).

תרשים ת-ב-6: שיעור המשרתים במסלולים ייעודיים לחרדים - לפי זמן היציאה והגיוס (סקר ההשתלבות)

א. לפי זמן הגיוס ביחס ליציאה

ב. לפי גיל היציאה

מקור: סקר ההשתלבות - סקר מקוון שהפיץ ארגון "יוצאים לשינוי" בחודשים מרץ-אפריל 2024 בקרב יוצאים (בעלי רקע חרדי שאינם חרדים כיום, לפי הגדרה עצמית). נכללים גברים בני 18 ויותר שדיווחו על שירות צבאי (N=348).

בשל קיומם של מסלולים ייעודיים לחרדים המתגייסים בגיל מבוגר יחסית, שמאפשרים להשתלב ביחידות טכנולוגיות ולרכוש מקצוע במהלך השירות (למשל לפי המדיניות הרשמית של מסלול שח"ר, למסלול מתקבלים גברים בוגרי החינוך החרדי בני 21 לפחות, צה"ל, 2023) - ייתכן שיוצאים שמתגייסים בגיל מבוגר מעדיפים להתגייס למסלולים אלה.

ב-5 השכלה גבוהה

בקרב נשים וגברים שיעור בעלי התארים האקדמיים נמוך יחסית הן בקרב היוצאים והן בקרב החרדים.

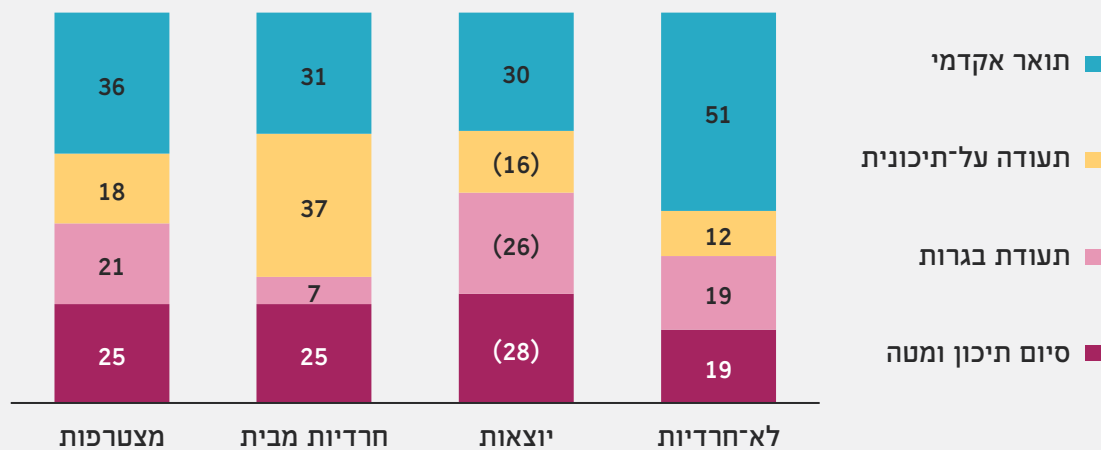
הגברים היוצאים והחרדים מבית הם בוגרי מערכת החינוך החרדית, שבה כמעט שאין לומדים לימודי ליבה. בישיבות הקטנות, שרובם למדו בהן בגילי התיכון, לומדים לימודי קודש בלבד, ללא לימודי מתמטיקה או אנגלית.⁶

בניגוד לגברים, רוב הבנות במערכת החינוך החרדית לומדות לימודי ליבה בהיקף כמעט מלא. עם זאת שיעור הזכאיות לתעודת בגרות נמוך במידה ניכרת משיעורן בקרב בוגרות מערכת החינוך הממלכתית. רוב התלמידות נבחנות בבחינות חיצוניות (בגרות או מבחני סאלד) בהיקף חלקי, והן בעלות תעודת סאלד, המוכרת על ידי משרד החינוך כשוות ערך ל-11 יחידות לימוד (להרחבה ראו פרק ה).⁷ לאחר סיום התיכון רובן ממשיכות לכיתות י"ג-י"ד (סמינר) במסלול לקראת תעודה על-תיכונית (כגון תעודת הוראה או תעודת הנדסאית מטעם מה"ט - המכון הממשלתי להכשרה טכנולוגית). ככלל הנתונים מלמדים כי שיעור בעלי תואר אקדמי בקרב היוצאים - נשים וגברים - נמוך מאוד ביחס ללא-חרדים וקרוב יותר לשיעורו בקרב החרדים מבית.

ב-5.1 תעודה גבוהה בקרב הנשים

מהשוואת ההשכלה של נשים בארבע קבוצות המשנה (תרשים ב-13) עולה כי יש הבדל בין בעלות תואר אקדמי - ששיעורן בקרב היוצאות ובקרב החרדיות מבית דומה (30% מול 31%) - ובין בוגרות לימודים אחרים. בכל האמור בתעודה גבוהה על-תיכונית (במוסד אקדמי או במוסד על-תיכוני), דיווחו 68% מהחרדיות מבית על תעודה כזאת בהשוואה לכ-46% מהיוצאות.

תרשים ב-13: התפלגות התעודה הגבוהה ביותר של נשים בנות 25-64 (%)

בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3 (להרחבה ראו בנספח המקוון).
 מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, נשים יהודיות בנות 25-64.
 לנתונים לקבוצות נוספות ובחלוקה לפי קבוצות גיל ראו לוח ב-4. הנתונים אינם מסתכמים ל-100% בשל עיגול המספרים.

6. בשנת 2020, מתוך הבנים שבכיתה י"ב למדו בחינוך שבפיקוח חרדי רק 14% ניגשו לבחינת בגרות אחת לפחות, ורק 4% זכאים לתעודת בגרות, בהשוואה ל-94% ו-79% בחינוך הממלכתי, בהתאמה. השיעור בפועל נמוך יותר, שכן שיעור מסוים מהבנים בכיתה י"ב בחינוך החרדי אינם רשומים במשרד החינוך הממלכתי (כהנר ומלאך, 2023).

7. תעודות סאלד הן תעודות שניתנות על בסיס מבחני חוץ שערך מכון הנרייטה סאלד בסמינרי בית יעקב. לא ידוע מה שיעור הבנות הזכאיות לתעודות אלה, אך ככל הנראה מדובר בשיעור גבוה מתוך כלל הבנות בוגרות החינוך החרדי. שיעורן של בוגרות החינוך החרדי שנבחנו בבחינת בגרות אחת לפחות עומד על 69%, ואולם רק 25% זכאיות לתעודת בגרות מלאה לעומת 89% בחינוך הממלכתי (כהנר ומלאך, 2023).

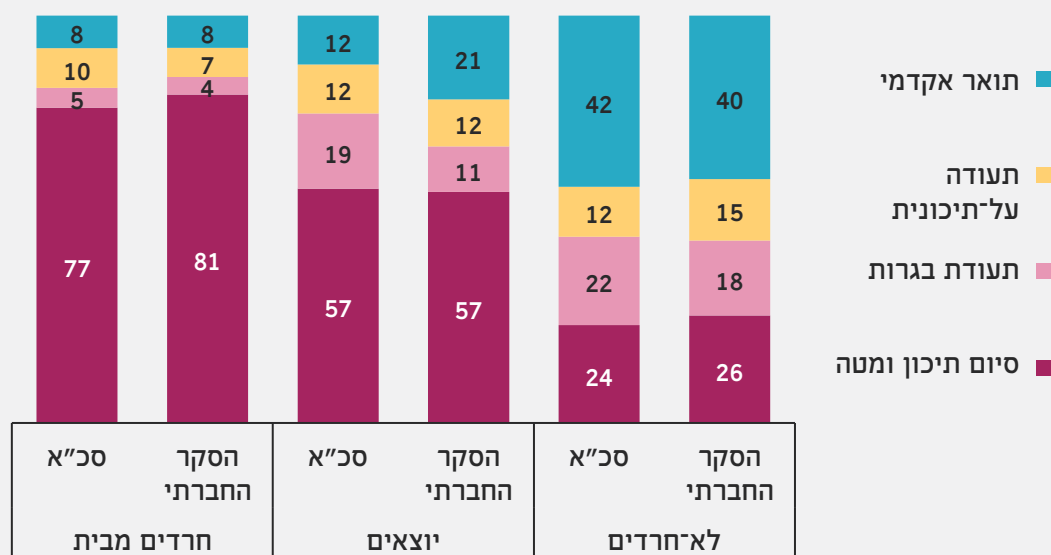
בנוסף, בקרב החרדיות מבית שיעור בעלות תעודת הבגרות כתעודה הגבוהה ביותר (7%) נמוך מזה שבקרב יוצאות (26%). הגורם לפער עשוי להיות שילוב של שיעור יציאה גבוה יותר בקרב בוגרות בתי ספר חרדיים שמגישים לבגרות מלאה, ושיעור גבוה של יוצאות שעוזבות את מוסדות החינוך החרדיים לפני תום לימודי הסמינר (כיתות י"ג-י"ד), המעניקים תעודת מקצוע. כך בקרב יוצאות אלה תעודת הבגרות היא התעודה הגבוהה ביותר אם בשל לימודים בתיכון שמגיש לבגרות, ואם בשל השלמה לאחר היציאה. בפרק ה' מוצגים נתונים שמהם עולה כי כנראה שיעור גבוה של יוצאות עוזבות לפני סיום לימודי הסמינר, ועל כן לשיעור נמוך מהן תעודה על-תיכונית, בהשוואה לחרדיות מבית, ששיעור בעלות התעודה העל-תיכונית בקרבן גבוה יותר.

ב-5.2 תעודה גבוהה בקרב הגברים

בניגוד לנתונים על הנשים, המצויים רק בסקר החברתי, נתוני ההשכלה של הגברים מתבססים גם על הסקר החברתי וגם על סכ"א (תרשים ב-14). התמונה העולה משתי המקורות דומה יחסית ולפיה רמות ההשכלה בקרב היוצאים נמוכות במידה ניכרת מאלה של הלא-חרדים וגבוהות מאלה של החרדים מבית: כ-57% מהיוצאים הם חסרי תעודה על-תיכונית לעומת כ-80% מהחרדים מבית וכרבע מהלא-חרדים.

בהתאמה לכך, שיעור היוצאים בעלי תואר אקדמי נמוך מזה שבקרב הלא-חרדים (40%-42%) וגבוה מזה שבקרב חרדים מבית (8%), אך קיים הבדל בין המקורות: לפי אומדן סכ"א ל-12% מהיוצאים יש תואר אקדמי, ואילו לפי אומדן הסקר החברתי - ל-21%. יש לציין כי בנתוני סכ"א יש שיעור גבוה יותר של בעלי תעודת בגרות בהשוואה לסקר החברתי, וכך למרות ההבדל בין המקורות, בשיעור המאוחד של שתי הקבוצות - שיעור בעלי תעודת בגרות או תואר אקדמי - קיים דמיון ביניהן: 31% בסכ"א ו-32% בסקר החברתי.

תרשים ב-14: התפלגות התעודה הגבוהה ביותר של גברים בני 25-64 - בשתי שיטות (%)

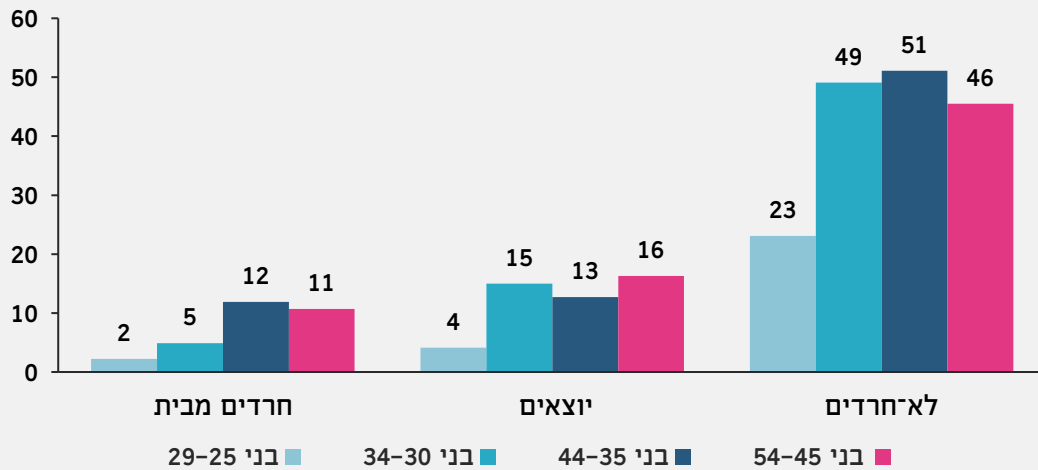
בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3 (להרחבה ראו בנספח המקוון).
 מקורות: **הסקר החברתי** - נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, המזהה רקע חרדי וחרדי כיום לפי הגדרה עצמית; **סכ"א** - נתוני סכ"א לשנים 2020-2023, יהודים ילידי ישראל, המזהה רקע חרדי לפי דיווח עצמי על לימודים בישיבה חרדית וחרדי כיום בהגדרה עצמית. לנתונים לקבוצות נוספות ראו לוח ב-5. הנתונים אינם מסתכמים ל-100% בשל עיגול המספרים.

מהשוואה של בעלי תואר אקדמי לפי קבוצות גיל על בסיס נתוני סכ"א (תרשים ב-15) עולה כי לאחר גיל 30 לכי-15% מהיוצאים יש תואר אקדמי בהשוואה ל-5%-12% מהחרדים מבית. הוספה לקבוצת בעלי התואר האקדמי גם את אלו שמצויים בשלב הלימודים לקראתו (תרשים ב-15)⁸ מלמדת כי 23% מהיוצאים הגברים בני 30-34 הם בעלי תואר אקדמי או בלימודים לקראתו.

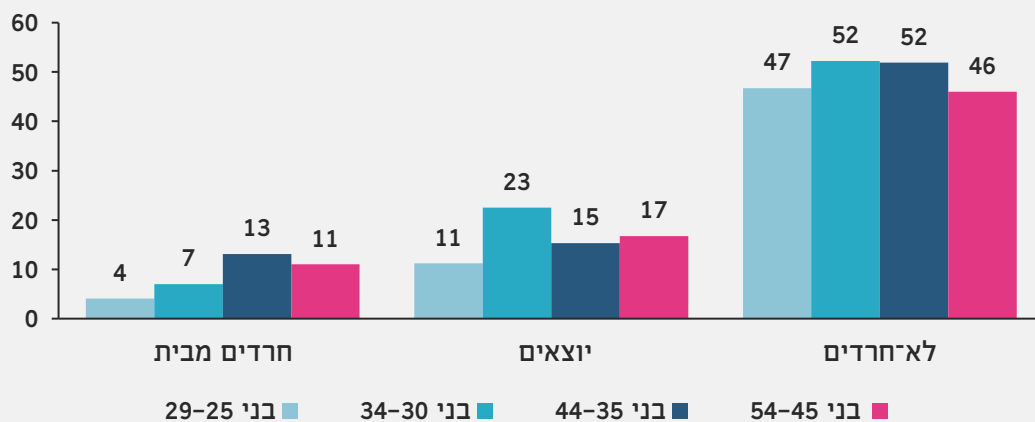
שיעור זה גבוה משיעורם של היוצאים בעלי תואר אקדמי בגילים המבוגרים, דבר שעשוי לאותת על אחד משני מצבים: גידול במספר היוצאים הפונים ללימודים אקדמיים, או לחלופין נשירה גבוהה מלימודים אקדמיים בקרב היוצאים. כך או כך חשוב לסייג כי השיעור הגבוה הוא בקבוצת גיל אחת ויחידה (30-34), ונדרשים נתונים נוספים שיתקפו ממצאים אלו.

תרשים ב-15: גברים בעלי תואר אקדמי - בחלוקה לקבוצות גיל

א. שיעור בעלי תואר אקדמי

ב. שיעור סטודנטים או בעלי תואר אקדמי

מקור: נתוני סכ"א ל-2020-2023, גברים יהודים ילידי ישראל בני 25-64. סטודנטים - מי שדיווח שהוא לומד כיום וכן דיווח שמוסד הלימודים האחרון שלו הוא מוסד לקראת תואר אקדמי.

8. שלב לימודים אקדמיים הוגדר למי שדיווח בסקר כוח אדם שהוא לומד כיום, וכן דיווח שמוסד הלימודים האחרון שלו הוא מוסד לקראת תואר אקדמי.

ב-לוחות

בלוחות הבאים מוצגים נתונים מורחבים בנוגע לארבע קבוצות המשנה שעבורן הוצגו נתונים בגוף הפרק: **יוצאים (חרדים לשעבר)** - בעלי רקע חרדי שאינם חרדים כיום; **חרדים מבית** - בעלי רקע חרדי שהם חרדים כיום; **מצטרפים ("מתחרדים")** - בעלי רקע לא חרדי שהם חרדים כיום; **לא-חרדים** - בעלי רקע לא חרדי שאינם חרדים כיום.

בנוסף מוצגים נתונים לשתי קבוצות הניתוח הרחבות לפי השתייכות בעבר וכיום:

- **כלל בעלי רקע חרדי** (חרדים מבית ויוצאים)
- **כלל החרדים כיום** (חרדים מבית ומצטרפים)

הערכים של קבוצת **כלל הלא-חרדים כיום** (לא-חרדים ויוצאים) אינם מובאים בלוחות, כיוון שבערכיהם הם דומים מאוד לערכים של לא-חרדים.

לוח ב-1: מחוז מגורים - בחלוקה לפי מגדר ולפי קבוצות גיל (%)

	לא-חרדים	יוצאים	חרדים מבית	מצטרפים	כלל בעלי רקע חרדי	כלל החרדים כיום
גברים ונשים						
תל אביב	32	22	10	23	11	13
המרכז	21	15	22	18	22	21
ירושלים	7	24	35	22	34	32
חיפה והצפון	22	17	7	15	8	9
הדרום	15	12	11	16	11	12
יהודה ושומרון	4	(10)	15	7	14	13
גברים						
תל אביב והמרכז	52	37	32	43	32	35
ירושלים	7	25	35	20	34	31
חיפה והצפון	22	(16)	8	16	9	10
הדרום	15	(13)	10	16	10	12
יהודה ושומרון	4	(10)	15	(6)	14	13
נשים						
תל אביב והמרכז	53	38	33	38	33	34
ירושלים	7	(22)	35	24	34	32
חיפה והצפון	22	(18)	7	15	8	8
הדרום	15	(12)	11	16	11	12
יהודה ושומרון	4	(10)	14	(8)	14	13
בני 20-34 (גברים ונשים)						
תל אביב והמרכז	51	37	32	38	32	33
ירושלים	8	24	34	20	33	32
חיפה והצפון	21	19	9	18	10	10
הדרום	16	(11)	11	16	11	12
יהודה ושומרון	5	(9)	14	(7)	14	13

בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3 (להרחבה ראו בנספח המקוון).
מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023 בקרב בני 20-64.

לוח ב-2: סטטוס משפחתי - בחלוקה לפי מגדר בקרב בני 25-64 (%)

כלל החרדים כיום	כלל בעלי רקע חרדי	מצטרפים	חרדים מבית	יוצאים	לא-חרדים	
גברים ונשים						
93	90	89	94	55	67	נשואים
5	6	5	4	27	21	רווקים
92	90	91	93	69	77	הורים לילדים
גברים						
91	89	87	93	54	67	נשואים
5	8	(7)	5	34	24	רווקים
91	88	89	92	59	72	אבות ילדים
נשים						
94	91	92	95	57	67	נשואות
4	5	(3)	(4)	17	17	רווקות
94	93	94	94	81	81	אמהות לילדים

בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3 (להרחבה ראו בנספח המקוון).
מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023.

לוח ב-3: שיעור המשרתים בצה"ל או בשירות אזרחי - לפי מגדר ולפי קבוצות גיל

כלל החרדים כיום	כלל בעלי רקע חרדי	מצטרפים	חרדים מבית	יוצאים	לא-חרדים	
גברים ונשים						
15	7	49	4	37	76	שירות צבאי
4	4	9	3	(10)	7	שירות אזרחי
19	11	58	7	47	83	סה"כ שירות צבאי או אזרחי
גברים						
23	13	68	8	58	88	שירות צבאי
4	5	<2	5	<5	1	שירות אזרחי
27	18	69	12	62	88	סה"כ שירות צבאי או אזרחי
נשים						
6	(1)	26	<1	(11)	64	שירות צבאי
5	(3)	19	(1)	(18)	13	שירות אזרחי
11	4	45	(1)	28	77	שירות צבאי או אזרחי
בני 20-34 (נשים וגברים)						
8	7	44	3	37	80	שירות צבאי
4	4	(11)	3	(11)	10	שירות אזרחי
12	10	54	5	48	91	שירות צבאי או אזרחי

בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3. היעדר ערך - טעות הדגימה גדולה מ-0.3 (להרחבה ראו בנספח המקוון). מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023 בקרב בני 20-64.

לוח ב-4: התפלגות התעודה הגבוהה ביותר - נשים בנות 25-64 (%)

כלל החרדיות כיום	כלל בעלות רקע חרדי	מצטרפות	חרדיות מבית	יוצאות	לא-חרדיות	סיום תיכון ומטה
25	26	25	25	(28)	19	סיום תיכון ומטה
11	9	21	7	(26)	19	תעודת בגרות
32	35	18	37	(16)	12	תעודה על-תיכונית
32	31	36	31	30	51	תואר אקדמי

בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3.
מקור: נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023.

לוח ב-5: התפלגות התעודה הגבוהה ביותר - גברים בני 25-64, לפי מקורות נתונים (%)

כלל חרדים כיום	כלל בעלי רקע חרדי	מצטרפים	חרדים מבית	יוצאים	לא-חרדים	הסקר החברתי ¹
70	78	46	81	57	26	סיום תיכון ומטה
10	5	21	4	(11)	18	בגרות
9	8	14	7	(12)	15	תעודה על-תיכונית
11	9	19	8	(21)	40	תואר אקדמי
סכ"א²						
72	74	55	77	57	24	סיום תיכון ומטה
8	7	18	5	19	22	תעודת בגרות
11	10	13	10	12	12	תעודה על-תיכונית
9	9	14	8	12	42	תואר אקדמי

בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3.
מקורות:

- נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023, המזהה רקע חרדי וחרדי כיום לפי הגדרה עצמית.
- נתוני סכ"א לשנים 2020-2023, גברים ילידי ישראל, המזהה רקע חרדי לפי דיווח עצמי על לימודים בישיבה חרדית וחרדי כיום בהגדרת עצמית.

לוח ב-6: שיעור בעלי תואר אקדמי - גברים בחלוקה לקבוצות גיל

קבוצות גיל	לא־חרדים	יוצאים	חרדים מבית	מצטרפים	כלל בעלי רקע חרדי	כלל חרדים כיום
בעלי תואר אקדמי¹						
29-25	23	<5	(2)	<5	(2)	(2)
34-30	49	(15)	(5)	(13)	6	6
44-35	51	(13)	12	20	12	14
54-45	46	(16)	11	15	12	12
54-25	42	12	8	14	9	9
סטודנטים² או בעלי תואר אקדמי						
29-25	47	(11)	(4)	(7)	5	5
34-30	52	(23)	7	(13)	9	8
44-35	52	(15)	13	21	13	15
54-45	46	(17)	11	16	12	12
54-25	46	16	9	15	10	11

בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3.
 מקור: נתוני סכ"א לשנים 2020-2023, גברים ילידי ישראל.
 סטודנט - מי שדיווח שהוא לומד כיום וכן דיווח שמוסד הלימודים האחרון שלו הוא מוסד לקראת תואר אקדמי.

ב-מקורות

אלמסי א' (2018). **שירות צבאי של חרדים וחרדים לשעבר**. מרכז המחקר והמידע של הכנסת.

דויטש, צ', ושנפלד, מ' (2023). גיוס גברים מרקע חרדי: חרדים מבית ויוצאים. **יוצאים עם נתונים 2023**. יוצאים לשינוי.

קפלן, ש', ודויטש, צ' (2024). **בוגרי החינוך החרדי במסלולים כלליים (מעורבים): ניתוח נתוני צה"ל בתשובה לשאלת יוצאים לשינוי**. יוצאים לשינוי.

דויטש, צ', שנפלד, מ', ותירוש, א' (2024, 27 ביוני). **חרדים בעבר ובהווה: כלכלה ותעסוקה של בעלי רקע חרדי** [הרצאה בכנס]. הכנס ה-40 של האגודה הישראלית לכלכלה, אוניברסיטת רייכמן, הרצליה.

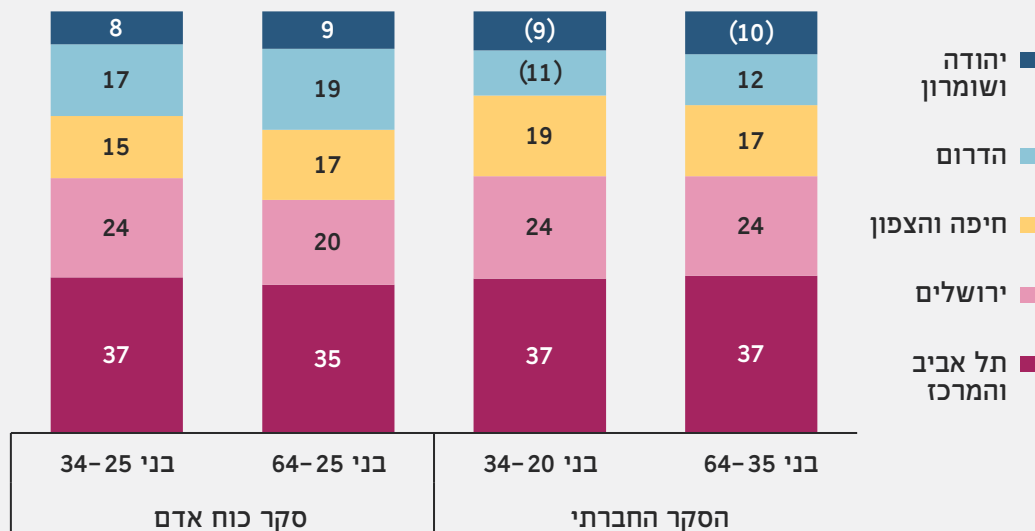
כהנר, ל', ומלאך, ג' (2023). **שנתון החברה החרדית בישראל**. המכון הישראלי לדמוקרטיה.

צה"ל (2024). **תשובת צה"ל לשאלת חופש מידע במסגרת עתירות חוק הגיוס והתמיכות**, 19 במאי 2024.

ב-נספחים

נספח ב-1 השלמת נתונים

תרשים ב-נ-1: מחוזות מגורים של היוצאים (נשים וגברים) בחלוקה לקבוצות גיל - שני מקורות נתונים (%)

בסוגריים - ערך בקטגוריה שטעות הדגימה היחסית בה היא בין 0.15 ל-0.3 (להרחבה ראו בנספח המקוון).
 מקורות: **הסקר החברתי** - נתוני הסקר החברתי לשנים 2017-2023 (גברים ונשים), המזהה רקע חרדי וחרדי/ת כיום לפי הגדרה עצמית; **סכ"א** - נתוני סכ"א לשנים 2020-2023, גברים ילידי ישראל, המזהה רקע חרדי לפי דיווח עצמי על לימודים בישיבה חרדית וחרדי כיום בהגדרה עצמית.